

DVE NOVÉ PUBLIKÁCIE Z DIELNE LOS

Juraj Galko, Milan Zúbrik, Andrej Kunca

Špecialisti Strediska lesníckej ochrany služby (LOS) Banská Štiavnica (IVÚ Zvolen, NLC) vykonávajú kontrolnú, prognostickú a expertíznu činnosť z problematiky ochrany lesa, navrhujú opatrenia na zlepšenie zdravotného stavu v lesoch a zvládnutie kalamitných situácií, kontrolujú zdravotný stav lesov a navrhujú aj opatrenia na jeho zlepšenie. Okrem týchto činností venuje LOS pozornosť aj vzdelávaniu v oblasti ochrany lesa. Od roku 2000, keď vyšla prvá odborná publikácia tohto druhu *Bio-tickí škodcovia lesov Slovenska*, nasledovalo niekoľko ďalších, podobných odborných kníh, určených lesníckej verejnosti. Do roku 2018 ich vyšlo už spolu 11. V tomto príspevku predstavujeme ďalšie dve nové publikácie, ktoré zostavili špecialisti LOS a ktoré boli vydané v roku 2019. Spolu na takmer 400 stranách opisujú a zobrazujú viac ako 600 pôvodných a nepôvodných

škodcov doplnených o viac ako 2000 fotografií. V prípade záujmu si môžete publikácie objednať na www.los.sk/knihy. Nepredávajú sa samostatne, ale ako komplet dvoch kníh.

HMYZ A HUBY: ATLAS POŠKODENÍ LESNÝCH DREVÍN

V roku 2008 vydala LOS knižku *Hmyz a huby: atlas poškodení lesných drevín*. Kniha si získala veľkú obľubu a výtlačky sa veľmi rýchlo minuli, pričom záujem o túto publikáciu naďalej pretrvával. Kniha bola zameraná na prvotnú diagnostiku príčin poškodenia lesa. V roku 2013 tím pracovníkov LOS pripravil rozšírené, vyše 500 stranové vydanie tejto knihy pre francúzske vydavateľstvo v anglickom a francúzskom jazyku. Kniha vzbudila pozornosť aj na Slovensku a ozývali sa hlasy, že podobná kniha by sa zišla aj nám, našim lesníkom.

A tak v roku 2019 prichádza na trh nové, II. vydanie knižky *Hmyz a huby: atlas poškodení lesných drevín*. Oproti prvému vydaniu sa zvýšil rozsah publikácie, zo 178 na 243 strán, pričom počet vyobrazených škodcov sa zvýšil na takmer 500. Boli doplnené niektoré druhy, ktoré sa v roku 2008 ešte na území Slovenska nevykytovali, resp. ktoré neboli tak významné ako sú dnes. Približne na 1800 farebných fotografiách približuje kniha záujemcom svet hmyzu a húb škodiacich v našich hospodárskych lesoch.

Čo je cieľom tejto publikácie?

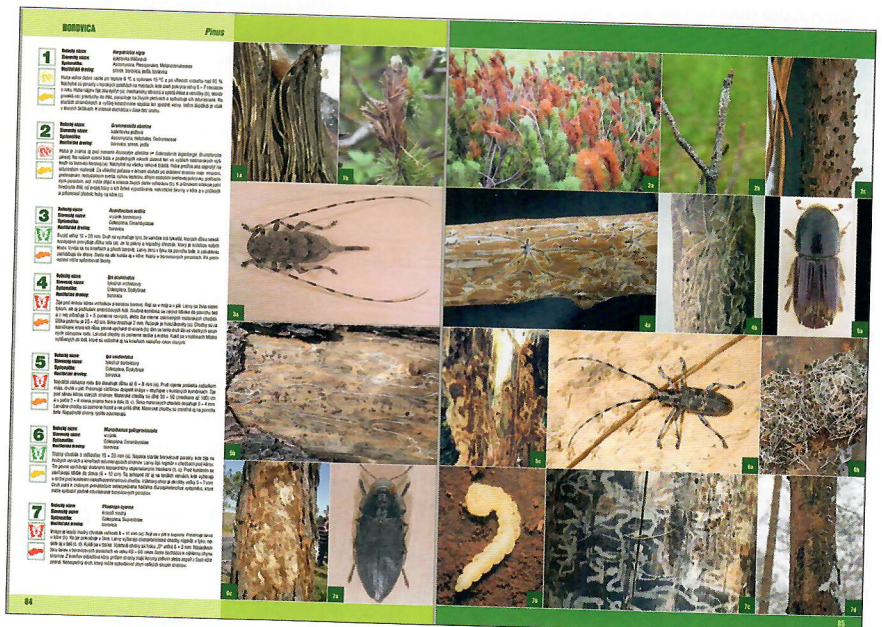
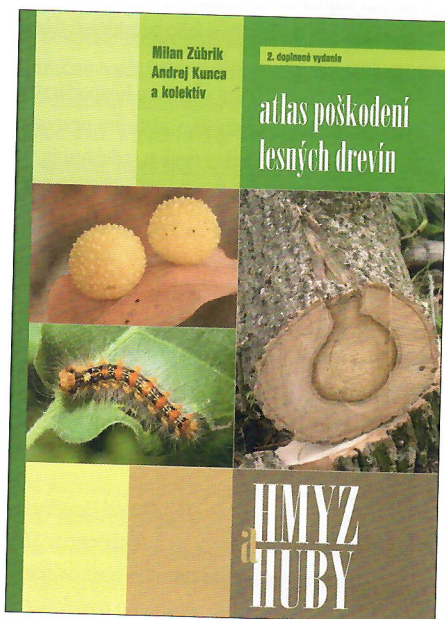
Zámerom knihy je pomôcť čitateľom identifikovať príčiny poškodenia lesných drevín, pričom sa zameriava na pôsobenie dvoch veľkých a významných skupín – hmyzu a húb. V menšej miere sú v knihe zahrnuté aj roztoče, baktérie, vírusy a pod.

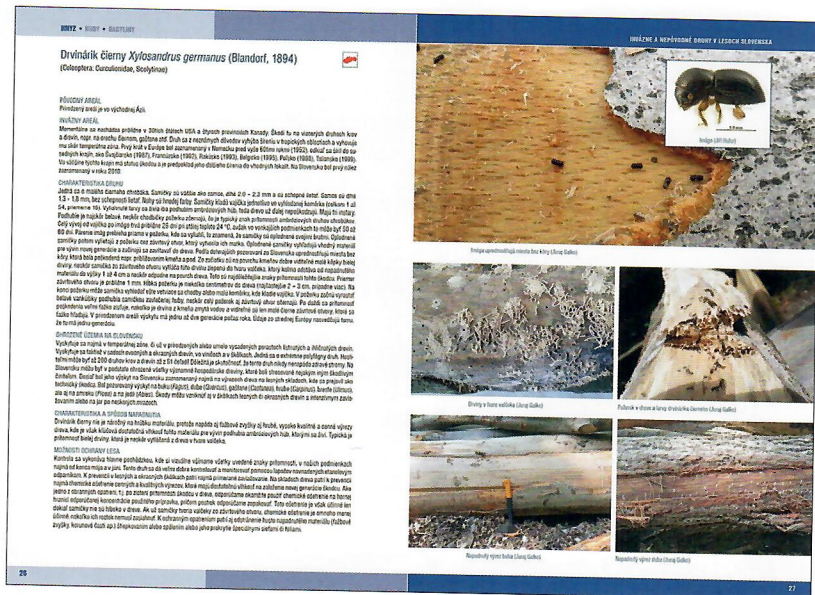
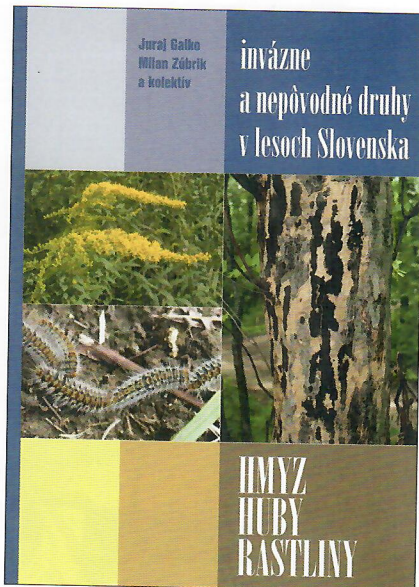
Pre koho je táto publikácia určená?

Kniha je určená pre užívateľov a majiteľov lesov, arboristov, prírodovedcov, študentov odborných škôl, producentov lesných a okrasných drevín, správcov parkov a zelene, odbornú štátnu správu, záhradkárov ale aj všetkých záujemcov o les a prírodu.

Čo je obsahom publikácie?

V prvej časti kniha stručne hovorí o jednotlivých skupinách škodlivých činiteľov v lesoch a pojednáva o zásadách správnej diagnostiky poškodenia drevín. Na cca 20 porovnávacích tabuliach nájde čitateľ vyobrazenie väčšiny hlavných druhov škodcov na porovnanie umiestnených vedľa seba. V samotnom atlase sú potom popisy a informácie o približne 500 druhoch škodcov, pričom na farebných fotografiách je vyobrazených ich vzhľad a symptómy poškodení. Druhy sú zoradené

podľa drevín. Fotografie sú doplnené krátkymi opismi druhov a symptómom poškodenia.

INVÁZNE A NEPÔVODNÉ DRUHY V LESOCH SLOVENSKA: HMYZ, HUBY, RASTLINY

Vzhľadom na význam a aktuálnosť problematiky invázií a nepôvodných druhov, dosiaľ chýbala na Slovenskom trhu publikácia s podobným zameraním. Tieto druhy celosvetovo spôsobujú nielen škody na ekosystémoch, ale aj obrovské ekonomické škody. Odhaduje sa, že v USA predstavujú tieto škody okolo 40 miliárd amerických dolárov ročne a na európskej úrovni sa odhaduje viac ako 12 miliárd eur ročne, pričom sa predpokladá ďalší rast.

Prebiehajúca klimatická zmena a rastúca globalizácia (narastajúci obchod s tovarom a pohyb ľudí) prispievajú významnou mierou k nárastu počtu náhodných introdukcií (resp. zavlečení) nových druhov. Podmienky prostredia sa menia veľmi rýchlo a dosiaľ nepôvodné druhy hmyzu, húb a rastlín obsadzujú stále nové a nové územia, v ktorých nachádzajú vhodné podmienky. Za posledné roky sa len na Slovensku priemerne oteplilo o niekoľko desiatin °C. Očakáva sa ešte častejší výskyt klimatických extrémov (extrémne teploty, dlhotrvajúce suchá, vyššia frekvencia silných

búrok a pod.). Z tohto dôvodu predpokladáme, že šírenie nepôvodných druhov sa bude zrýchľovať a bude rovnako ako doteraz prebiehať najmä od juhu smerom na sever. Taktiež neustále sa zvyšujúca preprava tovarov (voľná preprava v rámci EÚ), živého materiálu, pohyb ľudí, predstavuje ďalšie riziko šírenia nepôvodných druhov do nových oblastí. Niektorým cestám šírenia týchto druhov sa jednoducho nedá zabrániť.

■ Čo je cieľom tejto publikácie?

Hlavným cieľom publikácie je **informovať**, pretože len ak včas poznáme „nepriateľa“, riziká, ktoré prináša a môžeme proti nemu úspešne použiť vhodné opatrenia. Vedomosť o týchto druhoch a ich včasná determinácia je najlepšia prevencia voči nim.

■ Pre koho je táto publikácia určená?

Táto publikácia je určená širokému okruhu vlastníkov a užívateľov lesa, pre odborných lesných hospodárov, ochrancov prírody, pracovníkov štátnej správy na úseku lesného hospodárstva a životného prostredia, školstva, záhradkárov, chatárov, pre študentov, širokú odbornú a laickú verejnosť a pre všetkých priateľov lesa a prírodného prostredia. Obsahuje množstvo dostupných informácií o najvýznamnejších in-

vázií a nepôvodných druhoch hmyzu, húb a rastlín, ktoré už budú na našom území a spôsobujú škody v lesnom prostredí alebo „klopú na dvere“, t.j. spôsobujú škody v susedných štátoch alebo v európskom regióne a predstavujú pre nás hrozbu do ďalších rokov.

■ Čo je obsahom publikácie?

V úvodných kapitolách sa podrobne rozoberajú legislatívne predpisy na národnej a európskej úrovni týkajúce sa témy invázií a nepôvodných druhov.

Potom nasleduje hlavná časť publikácie, ktorá je venovaná samotnému opisu 38 najvýznamnejších invázií a nepôvodných druhov s takmer 200 fotografiami prevažne od členov autorského kolektívu. Tieto druhy boli vybrané špecialistami LOS. Hlavná časť je rozdelená na HMYZ, HUBY a RASTLINY. O každom druhu sú uvedené informácie o jeho prítomnosti na Slovensku, systematickom zaradení, o pôvode a inváznom areáli, ďalej je uvedená charakteristika druhu, ohrozené územia na Slovensku, charakteristika a spôsob napadnutia a možnosti ochrany lesa.

Do tejto publikácie sme zaradili aj napr. vijačku krušpánovú (*Cydalima perspectalis*), ktorá nie je typickým lesným škodcom, predstavuje však príklad toho ako rýchlo sa dokáže nepôvodný organizmus šíriť

v novom prostredí, ak má vhodné podmienky. Dočítate sa, že tento druh napáda krušpán a momentálne je týmto druhom decimovaný tento krík už na väčšine územia Slovenska. Pritom bol prvý nález na Slovensku len v roku 2012!

V závere publikácie sme zhrnuli hlavné možnosti, spôsoby a zásady ochrany lesa proti jednotlivým skupinám invázií a nepôvodných druhov a v krátkosti popisujeme v tabuľkovej forme ešte 71 ďalších, zatiaľ menej významných, invázií a nepôvodných druhov, ktoré majú potenciál v budúcnosti ohroziť naše lesné ekosystémy.

Podakovanie

Tento príspevok vznikol vďaka podpore z projektu „Výskum a vývoj na podporu konkurencieschopnosti slovenského lesníctva – SLOV-LES“, projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301) a z Agentúry na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-15-0348 a APVV-16-0031. Naša veľká vďaka patrí aj tým, ktorí finančne podporili vznik tejto publikácie. Sú to najmä MPRV SR, LESY SR, š.p., firmy AGROFERT, BIOTOMAL a ďalší.

Ing. Juraj Galko, PhD.,
Ing. Milan Zúbrik, PhD.,
Ing. Andrej Kunca, PhD.